

УДК 373.3.5.011.3-051:78:159.923
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-47>

Катерина ЗАВАЛКО,
orcid.org/0000-0002-0199-6984
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інструментально-виконавської майстерності
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) katrinzviolin@gmail.com

Маргарита МАЛАХОВА,
orcid.org/0000-0002-8287-5374
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) m.malakhova@kubg.edu.ua

ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто питання феномену професійно-особистісних якостей у контексті професійної діяльності вчителя музичного мистецтва. Зазначено, що дослідження означеної проблеми є актуальним, оскільки покликано вирішити суперечність між запитом суспільства на сформованість у вчителя музичного мистецтва професійно-особистісних якостей, та реальним рівнем їх сформованості у випускників закладів вищої мистецької освіти. Опрацьовано та проаналізовано наукові розвідки з метою висвітлення дефініцій: «особистість», «індивідуальність», «професійна діяльність», «особистісні якості вчителя». У результаті проведеного дослідження визначено сутність, уточнено зміст та сформульовано визначення професійно-особистісних якостей учителя музичного мистецтва як сукупності професійно-педагогічних, музично-творчих і соціально-особистісних компетентнісних характеристик, які розвиваються у процесі навчання, вдосконалюються у фаховій діяльності та забезпечують її ефективність. На основі авторського визначення феномену представлено структуру професійно-особистісних якостей, яка містить три домінуючі складові (компетентнісні характеристики): професійно-педагогічні якості (професійна умотивованість, освітньо-ціннісна зорієнтованість, педагогічний такт, педагогічний стиль, професійний імідж); музично-творчі якості (музикальність та музична обдарованість, музично-методична спроможність, креативність, музично-виконавська мобільність, сценічна адаптивність); соціально-особистісні якості (соціальна активність, емоційна стабільність, риси характеру, ґрунтованість, авторитетність та лідерство). Обґрунтовано зміст кожної з груп якостей, які є взаємопов'язаними та взаємозалежними, взаємообумовлюються та інтегруються у процесі фахової підготовки та професійної діяльності. Сформульовано висновки про те, що професійна діяльність учителя музичного мистецтва актуалізує наявні професійно-особистісні якості й обумовлює їх подальший розвиток. Зазначено, що зміст авторської методики формування професійно-особистісних якостей учителя музичного мистецтва буде висвітлено у наступних публікаціях.

Ключові слова: особистість, діяльність, професійно-особистісні якості, вчитель музичного мистецтва.

Kateryna ZAVALKO,
orcid.org/0000-0002-0199-6984
Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Instrumental Performance
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) katrinzviolin@gmail.com

Marharyta MALAKHOVA,
orcid.org/0000-0002-8287-5374
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Instrumental Performance
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) m.malakhova@kubg.edu.ua

THE PHENOMENON OF THE PROFESSIONAL AND PERSONAL QUALITIES OF THE MUSIC TEACHER

The article examines the issue of the phenomenon of the professional and personal qualities in the context of the professional activity of a music teacher. It is noted that the study of the specified problem is relevant, as it is intended to

resolve the contradiction between society's demand for the formation of professional and personal qualities of the music teacher and the real level of their formation in graduates of institutions of higher art education.

The article explores the scientific literature to clarify such definitions: "personality", "individuality", "professional activity", and "personal qualities of a teacher". The analyzed definitions made it possible to determine the essence of the professional and personal qualities of a music teacher as a set of professional-pedagogical, musical-creative and social-personal competence characteristics that is developed in the process of learning, improve in professional activity and ensure its effectiveness. On the basis of the author's definition of the phenomenon, the structure of the defined qualities is presented, which consists of the professional and pedagogical qualities (professional motivation, educational and value orientation, pedagogical tact, pedagogical style, professional image), musical and creative qualities (musicality, musical and methodological ability, creativity, musical-performing mobility, stage adaptability) and social and personal qualities (social activity, emotional stability, character traits, erudition, authoritativeness). The content of each of the groups of qualities, which are interconnected and interdependent, are mutually determined and integrated in the process of professional training and professional activity, is substantiated. Conclusions are formulated that the professional activity of a music teacher actualizes existing professional and personal qualities and conditions their further development. It is noted that the content of the authors' methodology for the formation of professional and personal qualities of a music teacher will be covered in the following publications.

Key words: *personality, activity, professional and personal qualities, music teacher.*

Постановка проблеми. Глобальні виклики XXI століття, зокрема глибинні соціальні, духовні й матеріально-технічні трансформації, що відбуваються в житті українського суспільства і світової спільноти, зумовлюють кардинальні зміни у свідомості й діяльності сучасної людини. Успішними стають ті, хто здатен до швидкої адаптації в нових умовах, пошуку нестандартного рішення поставлених завдань, ефективної комунікації, генерування нових ідей тощо. Сучасна молодь має бути гнучкою, мобільною та конкурентоспроможною. Саме тому одним із важливих завдань професійної підготовки здобувачів освіти є формування та розвиток відповідного комплексу якостей особистості, які можуть стати основою для подальшої успішної професійної діяльності майбутніх фахівців, зокрема, вчителів музичного мистецтва.

Аналіз досліджень. Проблема формування професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя в системі вищої освіти стала предметом міждисциплінарних досліджень у галузі філософії (В. Кремень, В. Огнев'юк та інші), психології та педагогічної психології (І. Бех, С. Максименко та інші), педагогіки вищої школи (Н. Гузій, М. Фіцула та інші), музичної педагогіки (О. Олексюк, О. Рудницька та інші).

Загострення основної суперечності сучасної системи освіти (між швидким темпом прирощування знань у суспільстві та обмеженими можливостями їх засвоєння окремою людиною) змушує педагогічну теорію відмовитися від абсолютного ідеалу (всебічний розвиток особистості) та перейти до нового ідеалу – максимального розвитку здібностей та якостей людини (Завалко, 2014: 8). Водночас, дослідження феномену професійно-особистісних якостей у діяльності вчителя музичного мистецтва потребує висвітлення змісту означених якостей та обґрунтування їх структурних компонентів.

Мета статті – проаналізувати наукові розвідки та дослідити феномен професійно-особистісних якостей у контексті діяльності вчителя музичного мистецтва; визначити структуру та обґрунтувати зміст складових означених якостей.

Виклад основного матеріалу. Визначення сутності та структури професійно-особистісних якостей учителя музичного мистецтва передбачає аналіз таких понять, як «особистість», «індивідуальність», «професійна діяльність», «особистісні якості вчителя».

Поняття «особистість», маючи різне змістове навантаження за етимологічною характеристикою, за своєю сутнісною ознакою, характеризує людину як певний соціалізований образ, що виступає у певній суспільній ролі. З метою уникнення плутанини в характеристиці таких понять, як «індивід», «індивідуальність» та «особистість» вважаємо за необхідне навести їх визначення й окреслити відмінності між ними.

Термін «індивідуальність» містить суттєве змістове навантаження, оскільки під індивідуальністю розуміють виключно особливу, неповторну якісну ознаку людини, яка виявляється у темпераменті, рисах характеру, особливостях когнітивних якостей (мислення, уява, логіка) тощо.

Українські філософи В. Андрущенко, Л. Губерський, І. Надольний пропонують так розрізнити поняття «індивід», «індивідуальність» та «особистість»: індивід – це окремо взятий представник людського роду, якому властиві неповторні природні і соціальні якості, особистість – це суспільний індивід, якому притаманні соціально значущі риси, що утворюють стійку систему. Особистість же являє собою певну цілісність, систему багатоманітних якостей, рис індивіда (Губерський, Надольний, Андрущенко, 2011: 374). Формування особистості здійснюється у практичній діяльності – спілкуванні

з іншими людьми, праці тощо, у процесі чого особистість набуває неповторних професійних і моральних якостей, сукупність яких становить її індивідуальність – таку системну якість, яка виражає неповторну, оригінальну єдність природних та соціальних рис людини (Губерський, Надольний, Андрущенко, 2011: 376).

Трактуючи особистість через поняття «Я», І. Бех зауважує, що «Я» виражає єдність і цілісність особистості з її внутрішнього боку, як вона бачить і уявляє саму себе. «Я» розглядається вченим як один із компонентів особистості, як ставлення індивіда до самого себе: до своєї індивідуальності, інтересів, схильностей, ціннісних орієнтацій (Бех, 2003: 11).

Отже, особистість – це найвища індивідуальна форма в ієрархії соціального розвитку людини. Становлення особистості можливе лише в суспільстві на підставі обміну між людьми інтелектуальними, естетичними, трудовими та іншими ресурсами.

Дослідження особистості у педагогіці пов'язане, насамперед, із гуманістичною спрямованістю освітнього процесу, усі ресурси якого націлені на ключову постать – дитину (студента), на викриття її особистісних рис, формування «довершеної» цілісної особистості. Саме тому в основу освітнього процесу покладено розуміння особистості як суб'єкта соціальних відносин, що поєднує в собі риси загальнолюдського, соціально-специфічного та індивідуально-неповторного (Фіцула, 2014: 44).

Людина, як суб'єкт суспільних відносин, наділена правом вибору тієї соціальної ролі, яка відповідає її індивідуальним запитам і потребам, естетичному ставленню до дійсності, внутрішнім спонуканням. Вона здатна не лише коригувати саму себе, але і впливати на навколишній світ, змінювати його і змінюватись сама, набуваючи певних особистісних унікальних рис і властивостей.

Для досягнення мети нашої статті вважаємо за необхідне конкретизувати зміст дефініції «професійна діяльність». Так, з філософської точки зору вітчизняні науковці трактують категорію «діяльність» як ретранслятор природного світу та суспільного буття, впливовий соціальний чинник, який, перетворюючи й оновлюючи дійсність, справляє постійний вплив на людину, змінюючи її численні різноманітні риси (Губерський, Надольний, Андрущенко, 2011: 315).

Подібним є тлумачення діяльності у соціології та психології. Приміром, у словнику соціальних термінів під редакцією Є. Біленького зазначено, що це форма активного ставлення людини до ото-

чуючого її світу і самої себе, яка полягає у доцільних змінах і перетворенні світу та людської свідомості (Біленький, Козловець, 2006: 84). Психолог С. Максименко діяльність людини характеризує як свідому активність, що виявляється в системі дій, спрямованих на досягнення поставленої мети (Максименко, Зайчук, Клименко, Папуча, Соловйенко, 2004: 70).

Культурну діяльність розглядають як соціальну діяльність людей, спрямовану на створення, засвоєння, збереження та поширення культурних цінностей суспільства, а соціальну діяльність розтлумачено як сукупність соціально значущих дій, здійснюваних суб'єктом (клас, група, особистість) у різних сферах і на різних рівнях соціальної організації суспільства (Гончаренко, Радул, 2004: 64).

Аналізуючи наведені визначення, усвідомлюємо той факт, що підвалиною діяльності як такої є активність особистості – її свідомо діяльнісна позиція щодо перетворення навколишньої дійсності та самої себе, зокрема формування й розвитку професійно-особистісних якостей, ініціативність, творчість тощо. Водночас соціальний чинник діяльності людини обумовлює її професійну складову.

Досліджуючи сутність професійної діяльності викладача музичного мистецтва, Н. Сегеда зазначає, що вона (діяльність) полягає в діалектичній взаємодії двох компонентів: предмета (роду діяльності), на який спрямована дія, та власне дії. Зокрема, певна професія потребує від людини як окремих набутих навичок, які особистість має можливість шліфувати у процесі зайнятості, так і вродженого хисту. Виникнення будь-якої професії пов'язане насамперед із виокремленням предмета, який викликає інтерес опанування його сутності та змісту, що утворюють системні властивості відповідної професійної діяльності людини, спрямованої на його вдосконалення і передавання задля суспільного і культурного розвитку (Сегеда, 2011: 51).

Професійна діяльність загалом, а професія, як квінтесенція її відповідних ознак, випереджається взаємозалежністю особистісних властивостей людини та характерними властивостями предметів, на які спрямовані її дії. Як зазначав В. Сухомлинський, «практична педагогіка – це знання й уміння, не тільки доведені до ступеня майстерності, але й підняті до рівня мистецтва. Виховувати людину – це передусім знати її душу, бачити й відчувати її індивідуальний світ» (Сухомлинський, 1976: 422).

Освітній простір вищої школи переорієнтовує процес засвоєння необхідних компетентностей студентами із предмету навчальної діяльності на

засіб професійної діяльності, а розвиток особистісних характеристик – у процес формування професійно-особистісних якостей.

Відтак, професійно-особистісні якості є наріжним каменем музично-педагогічної діяльності як учителя-початківця, так і досвідченого фахівця. Якості особистості є предметом дослідження соціальної філософії та розглядаються насамперед як прояв соціально-історичної співдії особистості із соціумом. Ця взаємодія носить інтегративний характер, однаковою мірою визначаючи життя окремої людини та суспільства в цілому.

У психології якість досліджують у контексті її приналежності до особистості людини, тому її вважають найбільш істотною властивістю особистості. Саме поєднання психічних властивостей – спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання тощо), рис темпераменту й характеру, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уяви, емоційно-вольової сфери) характеризує особистість (Гончаренко, 1997: 243).

Досліджуючи постать педагога як суб'єкта діяльності, науковці виділяють професійно-педагогічні й особистісні якості. На думку дослідниці О. Рудницької, особистісні якості – це поєднання психічних (у тому числі психофізіологічних) і соціально-психологічних властивостей: спрямованості, рис темпераменту та характеру, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги, емоційно-вольової сфери) (Рудницька, 2003: 28).

Досліджуючи історико-методологічні та теоретичні аспекти педагогічного професіоналізму, Н. Гузій зазначає, що професійно важливі якості вчителя-вихователя є динамічним новоутворенням, які змінюються. Окрім цих рис, особистості педагога притаманні й «непрофесійні» властивості, які виявляються у професійній поведінці. Разом із тим дослідниця зауважує, що практична діяльність виявляє суперечність між усередненим набором вимог до професійно важливих якостей та реальними можливостями і потребами конкретних професійних педагогів (Гузій, 2004: 100).

У результаті аналізу наведених визначень, опрацювання наукових джерел з означеної проблеми, акумулюючи власний практичний педагогічний досвід, зазначаємо, що в контексті педагогічної професії чітко розмежування професійних та особистісних якостей не вбачається можливим. Таку позицію обґрунтовуємо: по-перше, особистісним спрямуванням професії вчителя, який впливає на особистість дитини, насамперед, своєю особистістю, своєю індивідуальністю;

по-друге, особистісною забарвленістю діяльності вчителя, адже набуті фахові компетентності обумовлюються його індивідуальними характеристиками; по-третє, інтегративним характером діяльності вчителя, у процесі якої особистісні якості інтегруються у професійні, а професійно значущі набувають значення особистісних.

Вважаємо доцільним розглядати професійно-особистісні якості у контексті професійної діяльності та фахової підготовки вчителя музичного мистецтва. Так, на думку Р. Дорогих, професійні якості – сукупність найбільш суттєвих, відносно стійких властивостей та характеристик учителя, що обумовлюють готовність до виконання ним певних соціальних і професійних функцій. До структурних елементів віднесено: мобільність, комунікабельність, діловитість, як складна інтегрована якість особистості, що поєднує в собі декілька якостей: організованість і чіткість у роботі, здатність знаходити найбільш раціональні способи вирішення практичних завдань, що виникають, наполегливість і послідовність у подоланні труднощів і досягненні поставленої мети (Дорогих, 2011: 14–15).

«Складний комплекс індивідуально неповторних педагогічних, психолого-особистісних властивостей та музичних здібностей, який забезпечує успішність фахової діяльності майбутніх учителів музики», – так визначає професійно-особистісні якості І. Коваленко і виокремлює структуру, до якої належать: педагогічні якості – комунікативні, організаторські, творчі; особистісно-психологічні якості – цілеспрямованість, наполегливість, енергійність, ініціативність, витримка, емоційність, артистизм, емпатія; музичні здібності – музичний слух, почуття ритму, музична пам'ять, увага (Коваленко, 2008: 9–10).

Дослідниця М. Моїсеєва висвітлює професійні якості у контексті спільної музично-виконавської діяльності і презентує останні, як «складне особове утворення, комплекс властивостей особистості та професійних здібностей, спрямованих на реалізацію процесу спілкування засобами музичного мистецтва і забезпечення успішності музично-педагогічної діяльності» як складову поняття «почуття ансамблю», професійно важливу якість вчителя музики». Також М. Моїсеєва виокремлює такі професійно важливі властивості особистості: увага, музична пам'ять; спеціальні музичні здібності: музично-ритмічне чуття, музично-слухові уявлення; професійно-педагогічні здібності: емпатійність, артистизм, комунікативність (Моїсеєва, 1998: 76–92).

З урахуванням різних тлумачень науковцями досліджуваного феномену ми визначили

його сутність, уточнили зміст та сформулювали дефініцію.

Професійно-особистісні якості вчителя музичного мистецтва – це сукупність професійно-педагогічних, музично-творчих і соціально-особистісних компетентнісних характеристик, які розвиваються у процесі навчання, вдосконалюються у фаховій діяльності та забезпечують її ефективність.

Авторську *структуру професійно-особистісних якостей учителя музичного мистецтва* ми презентуємо такими доміантними складовими (компетентнісними характеристиками) (Малахова, 2021: 51–55):

1. *Професійно-педагогічні якості* (мотиваційно-ціннісні характеристики вчителя музичного мистецтва, які обумовлюють рівень його педагогічної спрямованості):

- професійна умотивованість – характеризує свідомий вибір професії вчителя, високий рівень особистісної мотивації до педагогічної діяльності, захоплення своєю працею, потребу у творчих досягненнях і задоволенні від роботи, прагнення до професійного зростання та самовдосконалення;

- освітньо-ціннісна зорієнтованість – розуміння виховного й духовного потенціалу музичного мистецтва та значення професійної діяльності вчителя, здатність розвивати і збагачувати власний духовний світ, орієнтація на ідеальний образ особистості педагога й музиканта як взірця для саморозвитку та самовдосконалення;

- педагогічний такт – почуття міри, дотримання етичних принципів у проявах педагогічного впливу на учнів; повага до особистості учня, розуміння цінності кожного; доброзичливість і толерантність у розвитку учнівського колективу та кожного вихованця;

- педагогічний стиль – наявність власного педагогічного «почерку» вчителя, що виражається у певній манері педагогічних дій, формується на підставі власних бачень, рис характеру, досвіду, шліфується роками практики і є «візитівкою» – ознакою особистої професійної майстерності педагога;

- професійний імідж – здатність створити індивідуальний «образ» учителя музичного мистецтва, який характеризують зовнішні (манера спілкування, хода, жести, міміка, одяг, зачіска) та внутрішні (інтелект, ерудиція, духовність, естетичний смак) чинники, обумовлені позитивною життєвою позицією, вірою в себе та свої можливості.

2. *Музично-творчі якості* вчителя музичного мистецтва (формується під час навчання, розви-

ваються в процесі музично-педагогічної діяльності, обумовлюються належним рівнем розвитку музичних здібностей, музично-виконавських та музично-творчих умінь):

- музикальність – здатність емоційно сприймати, розуміти, переживати і відтворювати (виконувати) музику; музична обдарованість як вищий прояв музичних здібностей – індивідуальних психофізіологічних властивостей людини, необхідних для спеціальної музичної підготовки та успішної музичної діяльності. Показниками музичних здібностей є рівень розвитку музичного слуху, рівень розвитку чуття метроритму, динаміки й агогіки, музично-слухова уява, музична пам'ять;

- музично-методична спроможність – здатність реалізувати у практичній діяльності основні положення музичної педагогіки, методики загальної музичної освіти та музичного виконавства; володіння методами роботи з оркестрами та ансамблями, методикою навчання гри на музичних інструментах тощо;

- креативність – здатність до творчості як найвищого рівня професійної свободи, що обумовлює варіативність вибору методів і засобів для забезпечення якості освітнього процесу. Довершена форма професіоналізму вчителя музичного мистецтва, що реалізується в розробленні різноманітних педагогічних і культурно-освітніх проєктів, створенні оригінальних варіантів інтерпретації музичних творів; виявляється у здатності до композиції, аранжування та обробки музичного матеріалу;

- музично-виконавська мобільність – здатність учителя вільно застосовувати музичний інструмент (інструменти) у різних видах музично-педагогічної та концертно-виконавської діяльності з дотриманням принципів сольо-інструментального, ансамблевого та оркестрового виконавства; уміння оперативної й одночасно поєднувати різні види виконавства (вокальне, інструментальне, диригентське) відповідно до ситуації, умов та завдань професійної діяльності;

- сценічна адаптивність – здатність швидко зорієнтуватись у різних умовах публічної музичної діяльності, що потребує високої емоційної напруги, сформованості вольових якостей, уміння керувати своїм психофізичним станом, швидкої адаптації до акустичних умов концертної зали (навчальної аудиторії, відкритого майданчика); спроможність виявити у процесі концертного виступу належний музично-виконавський рівень, сценічну культуру й артистизм.

3. *Соціально-особистісні якості* (синтез природних і набутих у процесі навчання індивідуальних особливостей педагога, що характеризують

здатність дотримуватись етичних норм поведінки та складають основу власного підходу вчителя до музично-педагогічної діяльності):

– соціальна активність – здатність людини до свідомої діяльності, орієнтованої на розв’язання завдань, що постають перед суспільством, соціальною групою, класом; розкриває суспільну позицію особистості; спрямована на перетворення суспільного середовища та формування особистісних соціальних якостей;

– емоційна стабільність – здатність учителя стримувати надмірні емоційні прояви та створювати сприятливий психологічний клімат у педагогічному й музично-творчому колективі; урівноваженість темпераменту – уміння застосовувати продуктивні складові свого темпераменту відповідно до визначеного типу: флегматик, меланхолік, сангвінік, холерик;

– риси характеру – сукупність відносно сталих індивідуальних властивостей особистості, які виявляються в її звичних формах поведінки, вчинках, спілкуванні, ставленні до суспільства, колективу, самого себе; зумовлюються соціальним буттям особистості, життєвим досвідом, вихованням; є показниками індивідуальності;

– ерудованість – набута в процесі навчання якість особистості, яка характеризує її освіченість (глибокі всебічні знання, поінформованість), здатність логічно мислити, робити критичні висновки;

– авторитетність – загально визнана (дітьми, батьками, колегами) значущість особистості вчителя, що виражається у підтримці його ідей, довірі, вірі й упевненості у правильності його вчинків; є запорукою вдалої педагогічної діяльності вчителя та спонукає учнів до наслідування його професійно-особистісних якостей. Найбільш авторитетна особистість – лідер – член музичного або педагогічного колективу, якому довіряють право приймати відповідальні рішення у значущих ситуаціях. Лідерство-служіння – це вміння піклуватися про тих, хто навколо, і співпрацювати з ними, спираючись на авторитет, а не на статус.

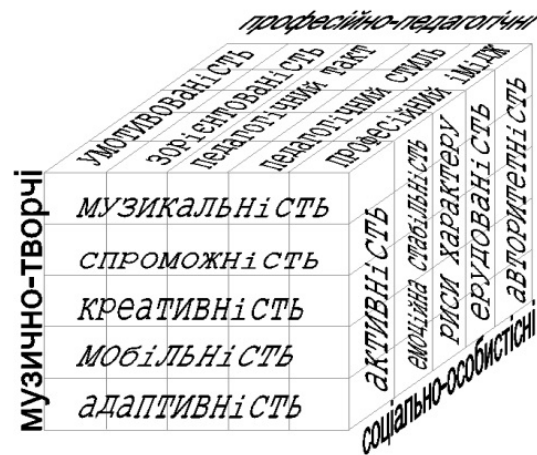

Рис. 1. Модель структури професійно-особистісних якостей вчителя музичного мистецтва

Відповідно до структури професійно-особистісних якостей вчителя музичного мистецтва та ґрунтуючись на ідеї цілісності, єдності, системності, було розроблено тривимірну модель, яка складається з трьох взаємопов’язаних площин (складових): професійно-педагогічних, музично-творчих і соціально-особистісних якостей (рис. 1).

Висновки. Отже, у процесі професійної діяльності, зокрема діяльності вчителя музичного мистецтва, відбувається актуалізація наявних професійно-особистісних якостей. Зміст діяльності обумовлює взаємозв’язок, взаємозалежність та розвиток саме таких якостей особистості, які складають підґрунтя для ефективної роботи та успішної самореалізації фахівця. Представлена у статті структура професійно-особистісних якостей учителя музичного мистецтва визначає вектор пошуку методичних рішень та вибір ефективних освітніх можливостей щодо формування означених якостей у студентів закладів вищої мистецької освіти. Методику формування професійно-особистісних якостей учителя музичного мистецтва маємо на меті висвітлити у наших наступних публікаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. видання. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
2. Біленький Є. А., Козловець М. А. Соціологія: словник термінів і понять. Київ : Кондор, 2006. 371 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
4. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. К. : НПУ ім М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
5. Дорогих Р. В. Формування професійних якостей майбутніх учителів у процесі педагогічної взаємодії: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2011. 20 с.
6. Завалко К.В. Методологія формування готовності вчителя музики до інноваційної діяльності : монографія. К. : Центр навчальної літератури, 2014. 266 с.

7. Коваленко І. Г. Методика формування професійно-особистісних якостей майбутніх учителів музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 21 с.
8. Максименко С. Д., Зайчук В. О., Клименко В. В., Папуча М. В., Соловієнко В. О. Загальна психологія : підручник / за заг. ред. С. Д. Максименка. 2-е вид. Вінниця: Нова Книга, 2004. 702 с.
9. Малахова М. О. Формування професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва у навчальному народно-інструментальному ансамблі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2021. 312 с.
10. Моїсєєва М. А. Спільна музично-виконавська діяльність як засіб формування професійних якостей учителя музики (на матеріалі концертмейстерського класу) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 1998. 248 с.
11. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб., К. : Вища школа, 2003. 270 с.
12. Сегеда Н. А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. 273 с.
13. Соціолого-педагогічний словник / уклад. С. У. Гончаренко, В. В. Радул та ін. ; за ред. В. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.
14. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Вибрані твори : у 5 т. Київ : Рад. школа, 1976. Т. 2. С. 419–657.
15. Філософія: навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. 8-е вид. Київ : Вікар, 2011. 457 с.
16. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 2-е вид., доп. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. Vychovannia osobystosti: u 2 kn. Osobystisno oriientovanyi pidkhid: teoretyko-tekhnologichni zasady: nauk. vydannia [Personality education: in 2 books. A personally oriented approach: theoretical and technological foundations: science. edition]. Kyiv: Lybid. 2003. Vol. 1. 280 p. [in Ukrainian].
2. Bilenyki, Ye. A., Kozlovets, M. A. Sotsioloheia: slovnyk terminiv i poniat [Sociology: a dictionary of terms and concepts]. Kyiv: Kondor. 2006. 371 p. [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S. U. Ukrainyskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid. 1997. 376 p. [in Ukrainian].
4. Huzii, N. V. Pedahohichnyi profesionalizm: istoryko-metodolohichni ta teoretychni aspekty: monohrafiia [Pedagogical professionalism: historical, methodological and theoretical aspects: monograph]. K.: NPU imeni M. P. Drahomanova. 2004. 243 p. [in Ukrainian].
5. Dorohykh, R. V. Formuvannia profesiinykh yakosteï maibutnikh uchyteliv u protsesi pedahohichnoi vzaiemodii [Formation of professional qualities of future teachers in the process of pedagogical interaction] [Abstract of candidate dissertation by spec. №13.00.04]. Kharkiv. 2011. 20 p. [in Ukrainian].
6. Zavalko, K. V. Metodolohiia formuvannia hotovnosti vchytelia muzyky do innovatsiinoï diialnosti. Monohrafiia [The methodology of forming the readiness of the music teacher for innovative activities. Monograph]. K. Tsentri navchalnoi literatury. 2014. 266 p. [in Ukrainian].
7. Kovalenko, I. H. Metodyka formuvannia profesiino-osobystisnykh yakosteï maibutnikh uchyteliv muzyky v protsesi vyvchennia dyryhentsko-khorovykh dystsyplin [Methodology of formation of professional and personal qualities of future music teachers in the process of studying conducting and choral disciplines] [Abstract of candidate dissertation by spec. №13.00.02]. Kyiv. 2008. 21 p. [in Ukrainian].
8. Maksymenko, S. D. (ed.), Zaichuk, V. O., Klymenko, V. V., Papucha, M. V., Soloviienko, V. O. Zahalna psykholohiia: pidruchnyk [General psychology: a textbook]. 2nd ed. Vinnytsia: Nova Knyha. 2004. 702 p. [in Ukrainian].
9. Malakhova M. O. Formuvannia profesiino-osobystisnykh yakosteï maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva u navchalnomu narodno-instrumentalnomu ansambli [Formation of professional and personal qualities of the future teacher of musical art in the educational folk-instrumental ensemble] [Candidate dissertation by spec. №13.00.04]. Kyiv. 2021. 312 p. [in Ukrainian].
10. Moisieieva, M. A. Spilna muzychno-vkonavska diialnist yak zasib formuvannia profesiinykh yakosteï uchytelia muzyky (na materialii kontsertmeisterskoho klasu) [Joint musical and performance activity as a means of forming the professional qualities of a music teacher (based on the material of the concertmaster class)] [Candidate dissertation by spec. №13.00.02]. Kyiv. 1998. 248 p. [in Ukrainian].
11. Rudnytska, O. P. Pedahohika zahalna ta mystetska: navch. posib. [General and artistic pedagogy: a study guide]. K.: Vyshcha shkola. 2003. 270 p. [in Ukrainian].
12. Sehed, N. A. Profesiinyi rozvytok vykladacha muzychnoho mystetstva: istoriia, metodolohiia, teoriia: monohrafiia [Professional development of a music teacher: history, methodology, theory: monograph]. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova. 2011. 273 p. [in Ukrainian].
13. Honcharenko, S. U., Radul V. V. (ed.) & others. Sotsiolohe-pedahohichnyi slovnyk [Sociological and pedagogical dictionary]. Kyiv: EksOb. 2004. 304 p. [in Ukrainian].
14. Sukhomlynskyi, V. O. Sto porad uchyteliv. Vybrani tvory: in 5 vols. [One hundred tips for the teacher. Selected works: in 5 vols.]. Kyiv: Rad. shkola. 1976. Vol. 2. P. 419–657. [in Ukrainian].
15. Huberskyi, L., Andrushchenko, V., Nadolnyi I. (Ed.) & others. Filosofiia: navch. posib. [Philosophy: study guide]. 8th ed. Kyiv: Vikar. 2011. 457 p. [in Ukrainian].
16. Fitsula, M. M. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. [Higher school pedagogy: study guide]. 2nd ed. Kyiv: Akademvydav. 2014. 456 p. [in Ukrainian].